

Skogsindustriernas förslag och synpunkter på den framtida inriktningen av forskningspolitiken

Skogsindustriernas vision är att skogsnäringen driver tillväxt i världens bioekonomi. För forsknings- och innovationspolitiken föreslår vi nu regeringen att:

1. Omfördela resurser till mer bioekonomi-orienterade SIO-program
2. Komplettera VINNOVAs UDI-program med "Bioekonomi och förnybara produkter"
3. Göra programmen "Biomassa och skog" och "Hållbart samhällsbyggande" permanenta
4. Reservera medel för Wallenberg Wood Science Center Stage 2 och ForMAX
5. Avsätta medel för riskfyllda och krävande biobaserade pilot- och demonstrationsprojekt
6. Satsa på högre utbildning inom träområdet, särskilt professurer vid de tekniska högskolorna

Skogen, skogsindustrin och träindustrin är Sveriges framtid

Den svenska skogsindustrin är en bas för Sveriges välfärd. I den hållbara bioekonomin som nu växer fram spelar de produkter som den svenska skogen erbjuder en avgörande roll på flera sätt. Skogsindustrin är och kommer att fortsätta vara en viktig del av utvecklingen mot bioekonomin.

Skogsindustrin är per definition en biobaserad industri med hög andel produktåtervinning och är därmed en förebild för andra industrier som nu påbörjar sin omställning. En hållbar bioekonomi inkluderar inte bara ett klimatperspektiv utan också att vi tar ett socialt och ekonomiskt ansvar för vår framtid. I det ansvaret ingår förnybarhet och återvinning av de produkter som genereras av Sveriges största naturresurs, den svenska skogen.

Skogsindustriernas vision är att skogsnäringen driver tillväxt i världens bioekonomi.

Industrins produkter, det vill säga massa, papper och sågade trävaror kommer fortsatt att vara basen för svensk skogsindustri. Parallellt pågår också en ständig utveckling av nya material och produkter med högt förädlingsvärde. Att utvecklingen blir framgångsrik är en förutsättning för att förverkliga skogsnäringens vision.

Sverige har sedan en lång tid tillbaka en stark och framgångsrik skogsindustri.

Det totala produktionsvärdet från hela skogsnäringen var cirka 255 miljarder kronor 2013. Skogsindustrins exportvärde på 120 miljarder kronor utgjordes till mer än 90 miljarder kronor av massa, papper och pappersprodukter medan sågade trävaror och vidareförädlade träprodukter stod för drygt 30 miljarder kronor. Svensk skogsindustri har 55 000 direkt anställda medan det totala antalet berörda personer uppgår till drygt 175 000, många av dessa arbetsplatser finns i glesbygd.

Svenskt skogsbruk håller världsklass och har många fördelar.

Andra länder kommer alltid att kunna kopiera våra tekniska lösningar, men inte de värdekedjor som vi byggt upp under lång tid. Det handlar om väl fungerade värdekedjor baserade på en välskött skog, en effektiv skogsteknik, en funktionell logistik (transporter) samt produktiva sågverk och massabruk. Värdekedjorna når från skogsbruk hela vägen ut till tillverkande industri och i sista hand till konsumenter i form av till exempel byggprodukter, tidningar, förpackningar eller hygien- och sjukvårdsprodukter.

Vår infrastruktur är en av de fördelar som vi i Sverige kan vara stolta över.

Infrastrukturen för att kunna bedriva ett effektivt, hållbart och lönsamt skogsbruk är väl inarbetad sedan många år vilket ger oss en unik position på världsmarknaden. Faktum är att Sverige tillsammans med Finland är de enda länder i världen som kan erbjuda ett hållbart skogsbruk och utbyggda värdekedjor, inte ens skogsnationen Kanada har en jämförbar infrastruktur. Ändå finns det områden som vi kan förbättra, till exempel behöver en svensk värdekedja för textilframställning utvecklas.

Satsningar på skoglig och skogsindustriell forskning finns – men det behövs mer.

I Skogsindustriernas undersökning från 2014 framgår att den skogliga och skogsindustriella forskningen vid universitet, högskolor och forskningsinstitut i Sverige omfattade 1,94 miljarder kronor. En analys av SCB:s statistik för åren 2007-2013 visar att företagen satsar på egen forskning med 2,1 miljarder kronor i medelvärde per år under denna period. Sammantaget uppgår därmed närings och statens satsningar på FoU till nära fyra miljarder kronor per år.

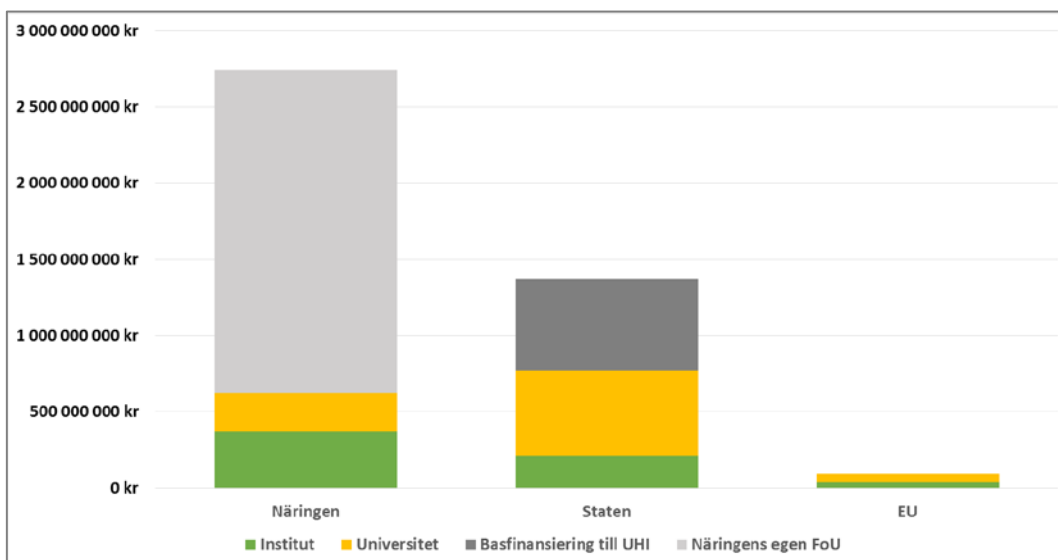

Bild: Omfattning av skoglig och skogsindustriell FoU i Sverige 2014

Svensk skoglig och skogsindustriell forskning håller en hög internationell nivå.

Det danska analysföretaget DAMVAD har på uppdrag av Skogsindustrierna genomfört en studie med syfte att kartlägga styrkepositioner inom skoglig och skogsindustriell forskning i Sverige jämfört med forskningsresultat i Norden, Mini-EU (definierat som Tyskland, Frankrike, Holland och Österrike), USA/Kanada, Kina, Japan och OECD. För att jämföra kvaliteten används primärt OECD och USA/Kanada som benchmark. Totalt ingår 11 576 svenska publikationer från perioden 2004-2013 inom områdena skog, trä, energi, fiber, kemi, komposit, textil och, papper. Inom sex av dessa åtta forskningsområden ligger Sverige på samma nivå eller över genomsnittet i både OECD och USA/Kanada. Sammanfattningsvis konstaterar DAMVAD att Sverige har en framstående forskningsposition inom flera kritiska områden för bioekonomin.

Den nationella forskningsagendan för skogssektorn identifierar den forskning som behövs för att förverkliga Skogsindustriernas vision.

Swedish National Research Agenda (NRA 2020) är den samlade svenska skogsbaserade sektorns bedömning av den forskning, utveckling och demonstration som är nödvändig för att vi ska kunna nå visionen om ett biobaserat samhälle. Agendan är framtagen i nära samarbete mellan forskarsamhället, de forskningsfinansierande myndigheterna och närings vilken gör att förutsättningarna är de bästa tänkbara för att den forskning som definierats ska bli utförd och visionen kunna förverkligas. Agendan uppdateras

kontinuerligt och årligen genomförs en så kallad NRA-dag. Den nationella forskningsagendan är också kopplad till det Europeiska samarbetet inom Forest-based sector Technology Platform (FTP) och den på Europeisk nivå fastställda Strategic Research Agenda. Sverige har en stark roll i FTP och kan därigenom driva svenska skogliga och skogsindustriella intressen i EU.

Skogsindustrin har stor potential att skapa nya möjligheter för Sveriges bioekonomi.

Skogsindustrierna har med hjälp av konsultföretaget Pöyry låtit genomföra en analys som visar var den största möjligheterna för branschen finns. Resultatet av analysen "Så bra kan det bli" visar att skogsindustrin är fortsatt livskraftig med en stor potential att både ta tillvara befintliga möjligheter och att skapa nya. Tidshorisonten för analysen är år 2020 där tre olika scenarier för omvärldsutvecklingen har studerats. Alla scenarier visar en positiv framtidsbild jämfört med dagsläget för företagen i skogsindustrin. Skogsråvaran bedöms få en ökad betydelse inom fler produktkategorier än hittills och andelen textilier för industri och kläder kommer enligt rapporten att till en ökande andel kunna komma från skogen. Att utnyttja den fortsatt stora potentialen i svensk skogsindustri kräver dock att företagets konkurrenskraft bevaras och utvecklas, samt att politiska hinder uteblir.

På Ekoportal2035 samlas förslag på produkter och material som vi behöver utveckla för att nå en hållbar biobaserad framtid.

Det är skogen som står för råvaran till alla de nya materialen och produkterna i Ekoportal2035. Några exempel på produkter som kan göras är cyklar, kläder, tvättmedel och smörjoljor. Eller vad sägs om papper som absorberar smuts, virus och bakterier? Om de möjligheter som NRA 2020 pekar ut och som Ekoportal2035 visar exempel på genomförs, finns goda förutsättningar att Skogsindustriernas forskningsmålsättning från 2008 kan nås. Målet är att fördubbla förädlingsvärdet i det svenska skogsindustriklustret till år 2035 där minst hälften kommer från nya produkter.

2015 etablerades BioInnovation, ett branschöverskridande program för nya biobaserade material, produkter och tjänster.

Programmet BioInnovation är resultatet av att nio olika forskningsagendor samlades kring en gemensam vision i forsknings- och innovationsagendan "A Biobased Economy". Visionen är att Sverige ställt om till en biobaserad ekonomi i mitten av detta århundrade. En förutsättning för detta är att ha en stark, samarbetande och branschöverskridande industri baserad på förnybara råvaror med ett högt förädlingsvärde. Omställningen kommer dock inte att ske utan ny kunskap från forskning och utveckling och utan nya samarbetsformer och affärssystem. I BioInnovation deltar över 60 företag, organisationer, universitet och institut som driver innovationsprojekt på hög TRL-nivå (Technology Readiness Level) med tydliga mål att utveckla nya biobaserade material, produkter och tjänster. Programmet planerar för en omsättning på minst 100 miljoner kronor per år under en tioårsperiod.

En satsning för grundläggande forskning av världsklass har byggts upp under en längre tid. Umeå Plant Science Center etablerades 1999 och 10 år senare bildades Wallenberg Wood Science Center.

Verksamheten vid dessa center är i grunden forskardriven och utgår inte från krav eller önskemål från branschen. Istället bygger verksamheten på hypotesen att grundläggande forskning i världsklass inom skogsområdet kommer att ge helt

nya infallsvinklar på skogsnäringen, vilka kan ligga till grund för ett mer radikalt nytt tänkande och nya utvecklingsinriktningar. Det handlar om forskning för mer än 200 miljoner kronor per år. Tillsammans tar nu flera universitet och större skogsindustrieföretag ett initiativ till ett nästa steg i branschens grundläggande kunskapsutveckling genom att gemensamt planera ett program för att nyttja de två största forskningsanläggningarna i Sverige – MAX IV-laboratoriet och European Spallation Source (ESS). Programmet ForMAX är en satsning från näringen och privata forskningsstiftelser och är tänkt att utgöra en viktig del av Sveriges långsiktiga kunskapsuppbyggnad.

Vi står fast vid vår utfästelse

Skogsindustrin står fast vid sin utfästelse från 2008 att öka branschens FoU-investeringar vid universitet, högskolor och institut.

Till följd av skogsindustrins forskningsmålsättning från 2008 gjorde Skogsindustriernas ett inspel inför den förra FoU-proposition med avsikten att satsa 1 miljard kronor på fyra år till ett samverkansprogram med staten. Inspelet innehöll också en utfästelse att fördubbla forskningsinvesteringarna på lång sikt (2030) förutsatt att minst lika stora statliga medel satsas. Därutöver förutsattes att offentliga medel skulle tillskapas för riskfyllda och krävande demonstrationsprojekt i en betydligt större skala än i dag.

Forsknings- och innovationspropositionen 2011 innebar att staten under fyraårsperioden 2012-2016 ökade anslagen och gav möjligheter till ökad samverkan med skoglig och skogsindustriell sektor. Resultatet till följd av propositionen och Riksdagens beslut är bland annat:

- Tillsammans med VINNOVA har det strategiska innovationsprogrammet BioInnovation startats upp och med brett finansiellt stöd från såväl skogsbranschen som andra branscher kunnat etableras med den största möjliga finansieringen.
- I samverkan med Energimyndigheten har Skogsindustriell energiforskning diskuterats och kanaliserats genom samverkan inom Energiforsk och med det strategiska innovationsprogrammet BioInnovation.
- I nära samråd med Formas har de särskilda programmen "Skog och biomassa" respektive "Hållbart samhällsbyggande" startats med riktade utlysningar där ekonomisk samverkan med företag stimulerats. Det strategiska innovationsprogrammet BioInnovation har också varit en del av denna samverkan.

Skogsindustrins utfästelse kommer – trots att ett särskilt samverkansprogram inte kommit till stånd – uppfyllas genom samverkan med de forskningsfinansierande myndigheterna i de nya forsknings- och innovationsprogrammen. Vi ser det som synnerligen angeläget att integrera de biobaserade industrierna med forskningens tyngdpunktsområden, detta för att skapa en balans mellan näringsliv och akademi.

Vi vill ha en tydligare inriktning mot bioekonomi

Sverige saknar en samlad politik för utvecklingen av det biobaserade samhället. Näringspolitik, miljöpolitik, forsknings- och utbildningspolitik behöver samordnas mycket bättre så att alla verkar mot samma mål.

Vi på Skogsindustrierna anser att forsknings- och utvecklingsarbete ska bedrivas målinriktat med stor bredd och utan låsningar. Styrmedel och skatter behöver vara långsiktiga och lagar och regler måste utformas så att de stödjer utvecklingen. Det vi vill är att all statlig forskning lyfter fram de klimativänliga icke-fossila alternativen, att det sätts fokus på förnybarhet, återvinning, resurssnålhet och effektivitet - det vill säga allt det som man kan sätta ordet bio- framför. För oss på Skogsindustrierna handlar bioekonomi om att tillvarata ett av de absolut viktigaste styrkeområden som Sverige har – skogen. Den svenska skogen är välskött och vårt skogsinnehav ökar varje år. Dels tack vare att vi planterar minst två träd för varje träd som avverkas, dels genom att vi skördar mindre än tillväxten varje år. Vi har väl fungerande värdekedjor och en infrastruktur i absolut världsklass.

Förutsättningen för att svensk bioekonomi ska kunna realiseras och utvecklas i konkurrens med fossila råvaror och andra länders förnybara produktion är att vi kombinerar en vidareutveckling av de satsningar som redan görs med att skapa nya plattformar för innovation, forskning och fullskaliga pilotprojekt. Det är dags att vi flyttar fokus från det fossila till det icke-fossila och att vi inkluderar hela det svenska samhället i omställningen till en bioekonomi – offentlig verksamhet, näringsliv och konsumenter.

Skogsindustrierna föreslår nu regeringen följande 6 punkter för den framtida inriktningen av forsknings- och innovationspolitiken:

1. Strategiska innovationsprogram (SIO) har visat sig vara mycket positiva för samverkan mellan olika sektorer, något som är extra viktigt för en utveckling av bioekonomin. Vi anser att regeringen bör ge de forskningsfinansierande myndigheterna i uppdrag att omfördela resurser till mer bioekonomi-orienterade SIO-program, nya eller existerande, i samband med att SIO-programmen utvärderas.
2. Utmaningsdriven innovation (UDI) vid VINNOVA är ett mycket uppskattat och effektivt program. Då det är begränsat till fyra områden utan direkt koppling till omställningen till en bioekonomi vill vi att uppdrag ges till VINNOVA att komplettera UDI-programmet med ett femte område nämligen "Bioekonomi och förnybara produkter".
3. Permanenta satsningarna med de mycket lyckade programmen "Biomassa och skog" samt "Hållbart samhällsbyggande" vid Formas. Ge Formas i uppdrag att öppna för mer näringslivsdeltagande och med icke-disputerade projektledare från näringslivet vid riktade utlysningar av dessa program.

4. Den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom bio-området är en förutsättning för framtida innovationer. Grundläggande forskning om biobaserade material kan med fördel ske vid ESS och MaxIV. Särskilda medel bör reserveras för att gemensamt med näringen och privata stiftelser långsiktigt finansiera den planerade satsningen på Wallenberg Wood Science Center Stage 2 (WWSC SII) och ForMAX.
5. En förutsättning för att kunna ta steget från laboratorium och testanläggningar till verklighet är finansiella möjligheter. Vi önskar att regeringen satsar offentliga medel i ett särskilt anslag för riskfyllda och krävande biobaserade pilot- och demonstrationsprojekt så att de kan komma till stånd i betydligt större omfattning än i dag.
6. Skogsindustrierna har särskilt noterat avsaknaden av långsiktig kunskaps- och kompetensuppbyggnad inom trä- och träbyggnadsområdet. En särskild insats för att stötta professorer diskuteras med universitet och högskolor nu. Vi önskar att regeringen deltar i en satsning på högre utbildning inom träområdet (professorer vid de tekniska högskolorna) som vi planerar för. Särskilda medel bör avsättas för att långsiktigt bygga upp och bibehålla kompetens vid universitet och högskolor inom detta område.

Referenser

- Levande skogar (2015), www.skogsindustrierna.org
- Skogsnäringen driver tillväxt i världens bioekonomi (2015), www.skogsindustrierna.org
- Horizons – Vision 2030 for the European Forest-based Sector (2013), www.forestplatform.net
- Så bra kan det bli, Pöyry (2015), www.skogsindustrierna.org
- Skogsindustriernas hållbarhetsskrift 2008, www.skogsindustrierna.org
- Forskningskartan, www.skogsindustrierna.org
- Skogsindustrin skapar internationella styrkor. En analys av forskningsstyrkor i svensk skogsindustri, Damvad (2015), www.skogsindustrierna.org
- Skogsnäringen driver tillväxt i världens bioekonomi (2015), www.skogsindustrierna.org
- Skogsindustriernas visionsskrift 2015, www.skogsindustrierna.org
- A Bio-based Economy, A strategic research and innovation agenda for new businesses focusing on renewable resources (2013), www.nra-sweden.se/bio-based-economy
- NRA 2020, NRA Sweden (2012), www.nra-sweden.se
- Skogsindustrierna Fakta, www.skogsindustrierna.org
- Ekoportal2035, www.ekoportal.2035.se
- BioInnovation, www.bioinnovation.se
- Nya material med skogen som råvara, Wallenberg Wood Science Center, www.wwsc.se